

**ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ПРОФІЛАКТИКИ
ПРАВОПОРУШЕНЬ У ФІНАНСОВІЙ СФЕРІ
ТА НАПЯМИ ВИКОРИСТАННЯ ІНОЗЕМНОГО ДОСВІДУ
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ У ФІНАНСОВІЙ СФЕРІ**

Комарницька І. І.

ВСТУП

Вжиття основних засад фінансової безпеки будь-якої держави можливе лише завдяки постійному та цілеспрямованому впливу на функціонування економічної інфраструктури із урахуванням можливих загроз та наслідків. Фінансова сфера є доволі складним економічно правовим феноменом, що становить різноманітні галузі діяльності суспільства та постає специфічною галуззю щодо розвитку інтересів спільноти із приводу формування, мобілізації й розміщення фінансових ресурсів, розподілу, обміну, перерозподілу валового внутрішнього продукту.

Профілактика адміністративних правопорушень у фінансовій сфері є системою заходів соціального, індивідуального й спеціального характеру, та спрямовані на виявлення й нейтралізацію причин їх появи, вчинення таких проступків, які посягають на регулювання формування чи мобілізацію, розподілу та перерозподілу державних грошових фондів, сплати податків, формування та виконання бюджету, митного регулювання, діяльності банківської системи, економічних відносин, функціонування господарського механізму, правового регулювання суспільних відносин у фінансовій сфері, фінансово-економічних прав, недопущення їх здійснення, попередження та припинення таких деліктів від вчинення та забезпечення економічної безпеки держави. Досягти законності у фінансовій сфері лише з використанням методів державного примусу майже неможливо. Тому важливим стає формування таких умов, за яких виконуються вимоги чинного законодавства¹.

В умовах євроінтеграції України, удосконалення фінансової системи є вкрай важливим завданням щодо запозичення європейського досвіду формування системи заходів спрямованих на профілактику деліктної діяльності у фінансовій сфері.

¹ Тихонова О. Актуальні питання профілактики фінансової злочинності. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. Вип. 1. С. 150–153.

1. Виникнення проблем профілактики правопорушень у фінансовій сфері в Україні

В існуючих сучасних умовах держава із розвинутою економікою вимагає дієвої системи забезпечення фінансової безпеки, що служить задоволенню її інтересів та потреб суспільства. Фінансова система будь-якої держави має бути забезпеченою правовими гарантіями, що спрямовані на її функціонування. Серед головних гарантій функціонування фінансової системи держави одним з основних стають засоби профілактики правопорушень фінансового характеру².

На сьогодні удосконалення потребують засоби такі як: норми та положення адміністративного законодавства, адміністративно-правові акти, що визначають засади правового попередження й припинення даної деліктної поведінки у фінансовій сфері, так і, правотворчість, правозастосування у фінансовій сфері.

Сучасні засоби профілактики мають слугувати вирішенню проблем фінансового характеру, зміцненню фінансової системи держави.

Необхідно переглянути існуючу систему чинного законодавства для виходу із економічної кризи, запобіганню загроз, боротьби із корупцією в економіці. Тому дуже важливе не лише розуміння сутності економічної безпеки на міжнародному, національному та регіональному рівні, а й дії управлінських структур для наближення рівня економічної безпеки України до європейського рівня³.

На сьогодні національній фінансовій безпеці створюють загрозу наступні чинники:

- 1) недосконалість законодавства у фінансово-кредитній сфері. Фінансово-кредитна держава перебуває у стадії її формування і не набула характеристики ринкової економіки;
- 2) відсутність золотовалютного запасу та алмазного фонду;
- 3) низький рівень інвестиційної діяльності;
- 4) недосконалість та неефективність податкової системи, що посилює ухилення від сплати податків та інших платежів;
- 5) недосконалість бюджетної системи і надмірний дефіцит Державного бюджету особливо в умовах військових дій;
- 6) високий рівень інфляції;
- 7) зростання «тіньової» економіки та її криміналізації;
- 8) коливання курсу національної валюти;
- 9) криза розрахунків;
- 10) недосконалість фондового ринку;
- 11) нерозвиненість ринку страхування;

² Кобелько Д. М. Характеристика та види правопорушень у фінансовій сфері. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2014. № 12. С. 138–141.

³ Губенко І. В. Особливості формування системи показників фінансової безпеки національної економіки. *Науковий вісник УДІЕУ*. 2011. № 4(12). С. 55–60.

- 12) нерозвиненість системи управління майном;
- 13) слабкість банківської системи⁴.

Указом Президента України «Про Стратегію економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» від 28 квітня 2004 р. № 493/2004 було визначено стратегію, у відповідності до якої основними завданнями щодо посилення економічної безпеки країни повинні стати:

- 1) подолання економічної кризи, забезпечення зростання інноваційного й соціального розвитку країни;

- 2) посилення фінансової безпеки, зміцнення фінансового потенціалу реального сектора економіки, забезпечення розвитку бюджетної сфери, захищеності національної валюти, інтересів фінансового ринку, виваженої політики щодо внутрішніх і зовнішніх запозичень країни, поліпшення інвестиційного клімату;

- 3) створення гарантій технологічної й техногенної безпеки, вирішення проблем щодо утилізації відходів, впровадження новітніх технологій їхньої переробки;

- 4) посилення безпеки в енергетичній сфері, здійснення політики енергозбереження та розвитку енергопотенціалу, створення умов для конкуренції у сфері енергопостачання;

- 5) вирішення проблем продовольчої безпеки держави, недопущення зайвого імпорту товарів;

- 6) моніторинг внутрішнього і зовнішнього середовища за для виявлення загрозливих явищ та тенденцій й прогнозування щодо їх впливу на економіку країни, розроблення заходів їх зменшення⁵.

До соціально-економічних детермінантів протиправної діяльності у фінансовій сфері відносять також наступні: соціально-економічна криза, фінансова криза; повільна адаптація національних банків до ринкових умов при реформуванні та адаптації стандартів до вимог ЄС; неплатоспроможність, не здатність повертати кредитні ресурси; девальвація національної валюти; відсутність механізмів взаємодії фінансових установ із контролюючими та правоохоронними органами⁶.

Проблеми профілактики правопорушень у фінансовій сфері стосуються також недосконалості нормативно-правової основи щодо її здійснення.

Основною проблемою профілактики правопорушень у фінансовій сфері треба вважати відсутність основного законодавчого акта, що визначив би

⁴ Орлова Я. В., Савчук В. І. Економічна безпека України та виклики сьогодення : зб. матеріалів XIII Міжнар. наук.-практ. конф. Ч. II. Київ : УДУФМТ, 2010. 250 с.

⁵ Гаруст Ю. В., Мельник В. І. Правоохоронні органи на захисті економічної безпеки України: адміністративно-правовий аспект: монографія. Суми : видавничо-виробниче підприємство «Мрія», 2019. С. 275–276.

⁶ Клочко А. М. Теоретико-прикладні засади протидії злочинам у сфері банківської діяльності в Україні : дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.08. Київ, 2020. 563 с.

зміст профілактичної діяльності, сформував уніфіковану основу діяльності органів публічного управління у даній сфері.

Виникла гостра потреба в удосконаленні нормативно-правової бази щодо питань профілактики правопорушень у фінансовій сфері. У цьому контексті необхідно зазначити те, що до 2015 року діяла Концепція реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень⁷. Необхідність існування даної Концепції зумовлена тим, що кризові процеси, що відбуваються в економічній сфері, призводять до ускладнення криміногенної ситуації, зміни злочинності й зумовлюють виникнення нових форм та способів вчинення протиправних діянь, що, у свою чергу, вимагає визначених заходів у перспективі. Тому особливо гострою постає потреба у схваленні заходів економічної безпеки на наступні роки⁸.

В аспекті діяльності Національної поліції, В. Фелик визначає потребу розробки Концепції профілактики правопорушень Національною поліцією, затвердження низки підзаконних актів, які визначатимуть основні напрями співробітництва поліції із громадськістю та іншими правоохоронними органами в даній сфері⁹.

У. Русанюк, наголошувала, що вагома частина даних правопорушень вчиняється посадовими особами органів публічного управління, а тому, слід розширити перелік нормативно-правових актів, які б визначали особливості правових засад ведення профілактичної роботи в органах публічного управління, діяльність яких стосується фінансової сфери. У. Русанюк наголошує, що положення про профілактику правопорушень, пов'язаних із здійснення службової діяльності працівниками митної служби України, є єдиними нормативно-правовим актом, який деталізує профілактику правопорушень конкретної структурної ланки публічного управління і може бути прикладом для наслідування щодо інших підрозділів даної сфери. З метою підвищення ефективності профілактики адміністративних правопорушень посадових осіб органів публічного управління, слід створити структуровану вертикаль правового забезпечення даної сфери, адже кількість спеціальних нормативно-правових актів такого характеру є недостатньою. Нагальним завданням удосконалення адміністративно-правового забезпечення профілактики правопорушень посадових осіб органів публічного управління є формування Комплексних програм профілактики правопорушень серед посадових осіб, забезпечення правопорядку та протидії

⁷ Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.11.2011 № 1209-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1209-2011-%D1%80>. (дата звернення 12.02.2024).

⁸ Тихонова О. Актуальні питання профілактики фінансової злочинності. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. Вип. 1. С. 150–153.

⁹ Фелик В. І. Профілактика правопорушень як особливий напрям діяльності національної поліції України. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2015. Вип. 3. С. 229–232

корупції в системі публічної служби, визначення конкретних профілактичних заходів, які дозволять запобігти вчиненню таких правопорушень¹⁰.

На проблемах фінансової сфери та на подолання яких мають бути скеровані усі можливі засоби профілактики, наголошують й органи публічного управління, що наділені профілактичними повноваженнями у фінансовій сфері.

За даними, оприлюдненими Держаудитслужбою, проблемами у досліджуваній сфері є недостатня інституційна спроможність Держаудитслужби, що дозволила б повністю забезпечити виявлення порушень законодавства, які впливають на фінансову безпеку держави, недопущення зловживань у фінансовій сфері та шахрайства з державними ресурсами, відсутність належного рівня діджиталізації процесів у діяльності Держаудитслужби, що є умовою посилення державного фінансового контролю у найбільш ризикових сферах, налагодження ефективних комунікаційних зв'язків з органами державної влади, місцевого самоврядування, контролюючими та правоохоронними органами, з Рахунковою палатою, внутрішніми аудиторами підконтрольних установ, громадськістю, інституціями ЄС, міжнародними організаціями та урядовими установами окремих держав та, зокрема, нестворення умов для обміну інформацією, удосконалення процедур управління якістю заходів державного фінансового контролю (інспектування, перевірка та моніторинг закупівель, державний фінансовий аудит), умов для постійної підтримки внутрішньої культури, удосконалення процедур для професійної підготовки і підвищення кваліфікації фахівців Держаудитслужби¹¹.

Держаудитслужбою наголошується на потребі налагодження ефективних комунікаційних зв'язків з органами державної влади, місцевого самоврядування, контролюючими та правоохоронними органами, з Рахунковою палатою, внутрішніми аудиторами підконтрольних установ, громадськістю, інституціями ЄС, міжнародними організаціями та урядовими установами окремих держав та, зокрема, створення умов для обміну інформацією¹².

В Стратегії розвитку Рахункової плати на 2019–2024 роки визначено недостатність процесів здійснення аудитів та експертно-аналітичних заходів внутрішніми нормативними й розпорядчими актами, потребу розроблення методик та керівництв, системи моніторингу виконання розроблених рекомендацій Рахункової палати та інформування про результати для реагування, недосконалість періодичного оцінювання стану й результатів виконання розроблених рекомендацій Рахункової палати, рівня імплементації щодо виявлення проблем у сфері управління

¹⁰ Русанюк У. Я. Профілактика адміністративних правопорушень посадових осіб органів публічного управління. : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07. Львів, 2020. 257 с.

¹¹ Стратегічні цілі діяльності. URL: <http://dkrs.kmu.gov.ua/kru/uk/publish/article/163468>. (дата звернення 1.02.2024).

¹² Там само.

фінансовими ресурсами та державним майном, недостатність публічних заходів з громадянами, журналістами, науковцями та експертами¹³.

Економічні делікти різноманітні, характер яких динамічно змінюється та доповнюється новими способами щодо здійснення таких правопорушень. Все більша частина економічних деліктів скоюється проти приватних чи публічних корпорацій, фінансових установ співробітниками, клієнтами чи партнерами. Викриття таких деліктів здійснюється службами безпеки корпорацій та фінансових установ, і лише після цього інформація передається до правоохоронних органів¹⁴. Реалізація заходів профілактики адміністративних правопорушень у фінансовій сфері в діючих нормативно-правових актах не регламентована та вимагає особливої уваги.

Різноманіття деліктів у фінансовій сфері, що вимагає широкого кола засобів протидії, залучення до профілактики цих правопорушень суб'єктів господарювання, громадських організацій заставляє переглянути систему адміністративно-правових засобів протидії цим деліктам.

Профілактика є більш ефективною, якщо планувати її здійснення у співпраці з усіма правоохоронними й контролюючими органами. При цьому доцільним є планування у наступних формах:

- розробка й подання до проектів державних програм боротьби із злочинністю, погоджених пропозицій щодо питань профілактики злочинів й інших правопорушень, в тому числі загальної й індивідуальної профілактики, запобігання поширеним видам правопорушень;
- розробка й запровадження єдиного комплексу заходів профілактики щодо усунення причин й умов, що сприяють посяганням на фінансові ресурси або держави, або окремого суб'єкта;
- інформування правоохоронними органами один одного щодо виявлених причин та умов, що сприяють вчиненню злочинів та інших правопорушень, боротьба з якими віднесена до компетенції іншого органу;
- визначення інформації, обмін якою й використання її може сприяти вжиттю заходів запобігання злочинам. Нормативне закріплення порядку обміну інформацією між правоохоронними й іншими органами;
- вивчення проблем профілактики злочинів та розробка пропозицій й заходів їх вирішення;
- підготовка й внесення до інстанцій, міністерств та відомств пропозицій щодо усунення причин та умов, які сприяють вчиненню фінансових злочинів;

¹³ Стратегії розвитку Рахункової палати на 2019–2024 роки: рішення Рахункової палати від 29 липня 2019 року № 18-1. URL: <https://rp.gov.ua/uploads/About/Strategy/Strat2019-2024.pdf>. (дата звернення 14.02.2024).

¹⁴ Пояснювальна відписка до проекту Закону України «Про Бюро фінансових розслідувань». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/GI00232A?an=> (дата звернення 10.02.2024).

- створення інтегрованої бази даних, і якій буде зберігатися інформація, яка стосується боротьби із правопорушеннями, від працівників правоохоронних органів¹⁵.

Усунення існуючих проблем можливе лише завдяки вдосконаленню методичного, кадрового й інформаційного забезпечення процесу фінансового контролю, впровадження сучасних ІТ-технологій в діяльність органів фінансового контролю для створення умов виконання завдань та функцій, ідентифікації, аналізу й оцінки ризиків, зокрема високоризикових фінансових операцій, регламентації обміну інформацією, автоматизований доступ до баз даних та результатів заходів контролю; діджиталізації процесів за для створення умов виконання ними завдань й функцій¹⁶ [509].

Науковці Т. Гарасимів і Т. Дашо зазначають, що взаємодія органів внутрішніх справ й інститутів громадянськості є комплексною: вона стосується структури, функцій, механізмів діяльності внутрішніх правоохоронних органів, і, не може бути зведена лишень до відносин окремих елементів сторін, які взаємодіють. Взаємодія буде можливою лише у разі розгляду правоохоронних органів як динамічної системи, яка реагує на зміни економічної ситуації.

Розроблення даної системи правоохоронних органів та законодавче визначення й закріплення допоможуть вчасно реагувати на зміни ситуації та забезпечити стабільний розвиток соціуму, що буде громадянське суспільство¹⁷.

Важливим напрямом взаємодії суб'єктів щодо профілактики правопорушень у фінансовій сфері є обмін інформацією. Зокрема інформаційно-аналітичне забезпечення ДПС охоплює відомості, які знаходять від платників податків й податкових агентів, а саме інформація, яка міститься у податкових розрахунках, деклараціях та інших звітних документах та міститься у наданих платниками податків копіях документів з обліку доходів, витрат й інших показників; про фінансово-господарські операції; про використання реєстраторів розрахункових операцій; органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, Національного банку України; банків та інших фінансових установ щодо інформації про наявність та рух грошових коштів на рахунках; органів влади інших держав, міжнародних організацій чи нерезидентів; за результатами податково-фінансового контролю; для інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності та іншої інформації, що підлягає оприлюдненню добровільно або за запитом, що надана контролюючому органу¹⁸. Даний обмін має бути системним, структурованим та стосуватися

¹⁵ Тихонова О. Актуальні питання профілактики фінансової злочинності. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. Вип. 1. С. 150–153.

¹⁶ Стратегічні цілі діяльності. URL: <http://dkrs.kmu.gov.ua/kru/uk/publish/article/163468>. (дата звернення 10.02.2024)

¹⁷ Гарасимів Т. З., Дашо Т. Ю. Правові засади взаємодії органів внутрішніх справ та інститутів громадянського суспільства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Юридичні науки. 2015. № 825. С. 121–126.

¹⁸ Податковий кодекс України : закон України від 02.12.2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. (дата звернення 15.02.2024).

важливих правовідносин, які формують фінансову сферу. Створення єдиних баз даних, інформаційних систем, до яких мали б доступ контролюючі органи, які володіють контрольно-наглядовими функціями у фінансовій сфері, є основною вимогою сьогодення.

Науковці зазначають, що організація взаємодії свідчить про те, що підрозділи ДПС й інші органи взаємодіють лише у межах реалізації рішень колегій, під час здійснення оперативно-профілактичних операцій з метою профілактики й викриття правопорушень або під час роботи оперативно-розшукових або слідчо-оперативних груп. Можна наголосити, що у сфері взаємодії існують досі не вирішені проблеми теоретичного, організаційного й юридичного характеру, стан взаємодії потребує змін. Вищезазначене впливає на рівень й ефективність правоохоронної діяльності¹⁹.

На важливість взаємодії органів податкового контролю із громадськістю щодо контрольно-наглядової діяльності в сфері обігу підакцизних товарів наголошує Є. Дубовий. В якості переваг науковець наводить наступні результати: забезпечення гарантій прав споживачів, захист від фальсифікованих, недоброякісних та небезпечних товарів; створення для суб'єктів господарювання організаційно-правових умов, що сприятимуть спрощенню процедури отримання ліцензії та проходження сертифікації, економічний та правовий захист підприємницької діяльності; запобігання злочинам, які не пов'язані із підакцизними товарами, такі як, контрабанда, фальсифікація документів, корупційні діяння правоохоронних органів; поява механізму захисту економіки від недобросовісної конкуренції в сфері підакцизних товарів, попередження правопорушень та підробок акцизних марок; процедури, форми та методи контролю підакцизних товарів; моніторинг сплати акцизних податків та забезпечення національної безпеки²⁰.

Держаудитслужбою наголошується потреба налагодження комунікаційних зв'язків із органами державної влади та місцевого самоврядування, префектурами, контролюючими та правоохоронними органами, Рахунковою палатою, аудиторями підконтрольних установ, громадськістю та інституціями ЄС, міжнародними організаціями й урядовими установами держав та створення умов щодо обміну інформацією. Серед завдань визначено розвиток взаємодії контролюючих органів й створення діалогового майданчика з обміну інформацією; підвищення рівня прозорості у діяльності Держаудитслужби, розбудова органами Держаудитслужби відносин із органами, які здійснюють контроль за управлінням фінансами, розвиток ефективного й продуктивного міжнародного співробітництва і залучення допомоги щодо розвитку системи фінансового контролю, механізму взаємодії з інституціями ЄС, міжнародними організаціями й урядовими

¹⁹ Маслій І.В. Інституційний механізм протидії криміналізації економіки: кримінологічне дослідження: дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08. Одеса, 2015. 228 с.

²⁰ Дубовий Є. О. Адміністративно-правові засади контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07. Київ, 2021. 312 с.

установами держав щодо розвитку функції інспектування та фінансового аудиту, вивчення й використання найкращих європейських практик та законодавства, залучення міжнародної допомоги й бюджетної підтримки ЄС для застосування реформ у сфері фінансового контролю, налагодження ефективної та результативної співпраці із інституціями ЄС, міжнародними організаціями й урядовими установами європейських держав за для проведення тренінгів, семінарів з вивчення найкращих європейських практик та законодавства²¹.

Важливим, також, є залучення органів місцевого самоврядування щодо профілактики деліктів у фінансовій сфері. Органи місцевого самоврядування мають можливість впливати на реалізацію політики держави на регіональному рівні та володіють достовірною інформацією щодо регіональних проблем й чинників, що відзначаються на правопорушеннях.

Підтримка державою програм діяльності органів місцевого самоврядування за зразком зарубіжних країн в профілактиці фінансових правопорушень, фінансування соціальних проектів є однією з важливих умов покращення протидії фінансовим правопорушенням, усунення причин та умов їх вчинення²².

Посилення профілактики правопорушень у фінансовій сфері пов'язують із заснуванням Бюро економічної безпеки, яке набуде функцій центрального органу виконавчої влади, що реалізує політику із питань запобігання та виявлення, припинення та розслідування, розкриття правопорушень у фінансовій сфері, що прямо або опосередковано завдають шкоду інтересу в сфері фінансів. Створення його пов'язують із потребою розділення сервісних та правоохоронних функцій податкової служби, ліквідації податкової поліції, оптимізації структури й чисельності органів, що ведуть боротьбу із правопорушеннями у сфері фінансів, усунення функцій їх дублювання²³.

Слід згадати слушне твердження У. Русанюк, щодо можливості розширення автоматизованих інформаційних систем й програмних засобів щодо виявлення правопорушень у фінансовій сфері. В межах цих інформаційних технологій є можливим здійснення контролю. Він передбачає автоматизовану перевірку електронних відомостей для виявлення ризиків вчинення фінансових деліктів, виявлення недостовірності й незаконності рішень органів влади, що досягається залученням можливостей інформаційних ресурсів. Організація контролю передбачає порівняння відомостей, які надаються у сфері публічного управління з даними, які містяться

²¹ Стратегічні цілі діяльності. URL: <http://dkrs.kmu.gov.ua/kru/uk/publish/article/163468>. (дата звернення 15.02.2024).

²² Личенко І. О., Комарницька І. І. Використання досвіду органів влади іноземних держав щодо профілактики адміністративних правопорушень у сфері власності. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія : Юридичні науки*. 2016. № 845. С. 271–278.

²³ Пояснювальна відписка до проекту Закону України «Про Бюро фінансових розслідувань». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/GI00232A?an=> (дата звернення 12.02.2024)

в електронних системах органів публічного управління, до яких належать Державний реєстр речових прав на нерухоме майно, Реєстр прав власності на нерухоме майно, Державний реєстр Іпотек, Єдиний реєстр заборон відчуження об'єктів нерухомого майна та інші інформаційні реєстри. Організація контролю із застосуванням системи управління ризиками має передбачати формування автоматичної системи оцінки наявності ризиків шляхом співставлення із іншою зареєстрованою інформацією²⁴.

Прикладом інформатизації економічних процесів, як служать вагомим механізмом протидії правопорушенням в цій сфері є застосування системи ProZorro, що впроваджена як новітній метод, за допомогою якого бюджетні установи та суб'єкти господарювання мають змогу управляти електронним середовищем при проходженні усіх етапів закупівельного циклу. Цей цикл включає як маркетингові дослідження, так і процедури придбання, розміщення замовлень, здійснення поставок і сплати за них, бюджетування і планування закупівель (формування бюджету закупівель та його реалізація). З 01 серпня 2016 р. система електронних публічних закупівель ProZorro стала обов'язковою для державних органів України²⁵.

Використовувана в Україні системи електронних публічних закупівель ProZorro аналогічна системам, які функціонують в європейських державах.

Наприклад, Німеччина дотримується централізованої моделі закупівель. Електронні закупівлі здійснюються на базі платформи E-Vergafe та є обов'язковими до застосування федеральними відомствами. Приватним сектором опікується громадська організація «Форум держзамовлення». Вона аналізує останні тенденції у сфері державних закупівель, які систематично обговорюються з урядом, що, безумовно, є показником високого рівня розвитку громадянського суспільства у країні та сприяє зміцненню правової держави²⁶.

Також на часі удосконалення процедур управління якістю заходів державного фінансового контролю (інспектування, перевірка та моніторинг закупівель, державний фінансовий аудит), які створюють умови для постійної підтримки внутрішньої культури, що визнає якість найважливішим аспектом під час виконання завдань та функцій органами фінансового контролю, розробка Стратегії управління та контролю якості заходів державного фінансового контролю, підвищення якості доказової бази за результатами заходів державного фінансового контролю (інспектування, державний фінансовий аудит, моніторинг та перевірка закупівель), залучення

²⁴ Русанюк У. Я. Профілактика адміністративних правопорушень посадових осіб органів публічного управління. : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07. Львів, 2020, 257 с.

²⁵ Нога, К. О., Войтко С. В. Функціонування системи електронних державних закупівель: недоліки, проблеми та міжнародний досвід. *Актуальні проблеми економіки та управління* : збірник наукових праць молодих вчених. 2018. Вип. 12. <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/24599>. (дата звернення 12.02.2024).

²⁶ Чабан В. Електронні державні закупівлі: на шляху до інтеграції з ЄС. *Юридична Газета*. 2015. № 52 (498). С. 22–23.

зовнішніх експертів для проведення оцінок якості підсумкових документів за результатами державного фінансового контролю²⁷.

З огляду на зазначене, можна згрупувати основні проблеми профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері засобами адміністративного права у кілька блоків:

- недоліки сучасної фінансово-економічної системи, різноманіття ризиків щодо забезпечення фінансово-економічної безпеки держави, динамічність їх змін;

- недосконалість нормативно-правової основи здійснення профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері, відсутність уніфікованих нормативно-правових актів, що визначали б особливості правових засад, завдань, видів і порядку ведення профілактичної роботи щодо фінансово-економічних деліктів;

- недоліки функціонування суб'єктів профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері, координації, узгодження їх профілактичної діяльності, комунікаційних зв'язків з органами державної влади, місцевого самоврядування, контролюючими та правоохоронними органами; недостатнє залучення до профілактики таких правопорушень представників суб'єктів господарювання, громадських організацій та громадян. Недостатньо регламентованими у чинному законодавстві є повноваження суб'єктів профілактичного впливу на фінансово-економічну сферу, зокрема й повноваження Бюро економічної безпеки України щодо профілактики таких адміністративних деліктів;

- відсутність належного рівня діджиталізації процесів профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері, інформаційного забезпечення процесу державного фінансового контролю, впровадження сучасних ІТ-рішень в діяльність органів державного фінансового контролю, тощо.

З огляду на зазначене, основні шляхи подолання окреслених проблем профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері повинні стосуватися формування правових гарантій фінансово-економічної системи держави, спрямованих на забезпечення її ефективного функціонування, формування сучасних нормативно-правових інструментів, як субстанційних правових явищ, що дозволяють суб'єктам фінансового контролю, правоохоронним та іншим органам, представникам громадськості протидіяти правопорушенням фінансово-економічного характеру, удосконалення правореалізаційної діяльності таких суб'єктів через налагодження належного рівня взаємодії, обміну інформацією, запровадження єдиного комплексу профілактичних заходів щодо усунення причин та умов, які сприяють вининню посягань на фінансово-економічну систему, системи контролю за їх реалізацією, впровадження сучасних ІТ-рішень в діяльність органів державного фінансового контролю для ідентифікації, аналізу та оцінки ризиків діяльності публічних органів у фінансово-економічній сфері, удосконалення правового статусу Бюро економічної безпеки

²⁷ Стратегічні цілі діяльності. URL: <http://dkrs.kmu.gov.ua/kru/uk/publish/article/163468>. (дата звернення 12.02.2024).

України та розширення його можливостей щодо профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері.

Таким чином, подолання проблеми профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері є процесом, що потребує об'єднання зусиль органів публічного управління, суб'єктів господарювання, громадських організацій та громадян. Це тривалий процес, що потребує ретельного стратегічного планування та координації зусиль різних суб'єктів. З огляду на зазначене, цілком виправданим видається прийняття Стратегії запобігання правопорушенням у фінансово-економічній сфері, як програмного документу, що визначить завдання, напрями профілактичного впливу, розподіл повноважень органів публічного управління у цій сфері, способи їх взаємодії та шляхи залучення громадськості до цього процесу, фінансові ресурси для втілення таких завдань.

2. Використання іноземного досвіду адміністративно-правового забезпечення профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері

Нормативно-правове визначення правових гарантій фінансово-економічної безпеки держави, в тому числі профілактики деліктів фінансово-економічного характеру в зарубіжних країнах виходить з різних моделей організації протидії таким деліктам.

Очевидно, що в сучасних складних умовах забезпечення економічної безпеки є надзвичайно важливим напрямом роботи держави²⁸.

Питання забезпечення економічної безпеки та протидії деліктам у цій сфері відображаються у Німеччині в директивах Міністерства оборони, які регламентують найважливіші сфери ринкової діяльності та визначають контрольні функції держави. Використовуються методи щодо забезпечення економічної безпеки, спрямовані на підтримку цивілізованих ринкових відносин, забезпечення економічного і соціального прогресу, недопущення монополізму в окремих галузях, створення умов для справедливої конкуренції та стабільності національної валюти, захист від економічного шантажу. У Франції Окремі положення щодо економічної безпеки (створення умов для підвищення національного добробуту і зміцнення економічного потенціалу країни) відображені в Законі «Про національну безпеку». В Іспанії законодавча база щодо забезпечення економічної безпеки відрізняється гнучкістю, в ній чітко визначено функції органів управління та організацій у цій сфері, якими розробляються спеціальні програми економічного розвитку. Нормативно-правові акти щодо забезпечення економічної безпеки пов'язані з відповідним законодавством ЄС. Методи щодо забезпечення економічної безпеки захищають інтереси пріоритетних галузей промисловості, а також спрямовані на стимулювання

²⁸ Ключко А. М. Теоретико-прикладні засади протидії злочинам у сфері банківської діяльності в Україні : дисс. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.08. Київ, 2020. 563 с.

інвестицій, забезпечення валютного контролю, на розробку законодавства про акціонерні товариства²⁹.

У багатьох країнах наявні стратегічні концепції забезпечення фінансово-економічної безпеки держав, або питанням фінансово-економічної безпеки присвячено вагомую роль у структурі Концепції національної безпеки держави. Прикладом такої країни є Республіка Болгарія, де така Концепція національної безпеки Республіки Болгарія³⁰, була прийнята Народними Зборами держави 16 квітня 1998 р. Вона визначає цілі, завдання, принципи, національні інтереси, загрози національній безпеці та умови й фактори, які зумовлюють стан забезпечення національної безпеки. Економічна сфера у цій Концепції подається у невід'ємному поєднанні з основними питаннями безпеки країни, регіону та не виділяється окремими структурними підрозділами в документі. Національними економічними інтересами Республіки Болгарії визнані: підвищення якості та рівня життя населення, ефективності соціального і медичного обслуговування в країні; забезпечення державного суверенітету, економічної незалежності; досягнення фінансової стабільності, високого рівня економічного і соціального розвитку; підвищення ефективності внутрішньої і зовнішньої економічної політики³¹.

З огляду на домінування такого підходу у розвинутих державах світу, надзвичайно важливим є створення системи ефективних органів, що здатні забезпечити фінансово-економічну безпеку та протидіяти загрозам фінансово-економічного характеру, попереджувати та припиняти деліктну поведінку у фінансово-економічній сфері.

Використання іноземного досвіду адміністративно-правового забезпечення профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері повинно стати результатом визначення кращого досвіду функціонування органів публічного управління у фінансово-економічній сфері в зарубіжних країнах.

З огляду на це, слід взяти до уваги наявні наукові розвідки, присвячені виокремленню організаційно-правових моделей формування органів публічного управління, до основних функцій яких належить протидія правопорушенням у фінансово-економічній сфері у в цих державах.

Цікавою з цього приводу є пропозиція В. Бернадіна класифікувати такі органи на чотири групи. Перший підхід цей автор називає «поліцейський», оскільки він передбачає наділення поліцейських органів широкими функціями в досліджуваній сфері. Наприклад, у таких країнах, як Данія і Норвегія поліція поєднує функції протидії традиційній злочинності щодо

²⁹ Гаруст Ю. В., Мельник В. І. Правоохоронні органи на захисті економічної безпеки України: адміністративно-правовий аспект: монографія. Суми : видавничо-виробниче підприємство «Мрія», 2019. 256 с.

³⁰ Концепція національної безпеки Республіки Болгарія. URL: http://pda.coolreferat.com/Історія_Болгарії_частина=2. (дата звернення 10.02.2024).

³¹ Мельник В. І. Адміністративно-правовий статус суб'єктів забезпечення економічної безпеки держави : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2016. 215 с.

порушення майнових прав, а також порушенням податкового, митного законодавства. При цьому податкові та митні служби в цих країнах здійснюють тільки адміністрування податків, а не борються з деліктною поведінкою в цих сферах³².

Другий варіант стосується створення в зарубіжних країнах єдиного воєнізованого правоохоронного органу, до повноважень якого входить боротьба з економічними правопорушеннями. Для прикладу, в Італії є воєнізована правоохоронна структура, яка містить повноваження боротьби з економічними злочинами, в т. ч. щодо протидії правопорушенням у сфері обігу підакцизних товарів, у Словенії фінансова гвардія Італії відповідно до законодавства підпорядкована Міністерству економіки і фінансів, а не Міністерству внутрішніх справ та має повноваження щодо попередження та припинення валютних, фінансових і податкових правопорушень.

Інституційна місія, покладена на Фінансову гвардію Італії, має подвійний напрямок. Хоча основне завдання цього правоохоронного органу полягає в економічному та фінансовому захисті країни, на нього також покладене виконання колективних інституційних завдань. Так, його завдання як економічної та фінансової поліції мають двоякий характер:

- фінансові: для захисту доходів і витрат Європейського Союзу, державних та місцевих органів влади, боротьби з національним і міжнародним ухиленням від сплати податків, відмиванням грошей і всіма іншими формами фінансових злочинів;

- економічні: забезпечення безперервного функціонування ринків і дотримання правил конкуренції, що включає в себе боротьбу з протиправними діями злочинних організацій, що представляють інтереси ринків капіталів, товарів і послуг³³. Загальне керівництво Фінансовою гвардією Італії здійснює міністр економіки і фінансів Італії, а її організаційна структура відповідає адміністративно-територіальному поділу країни, тобто ієрархія органів управління Фінансовою гвардією в принципі відповідає ієрархії органів управління інших центральних органів виконавчої влади Італії. Модель діяльності Фінансової гвардії Італії, яка централізовано протидіє фінансово-економічним правопорушенням, також наслідують Румунія і Македонія. Зокрема, в Румунії контроль за дотриманням податкового законодавства, попередження, виявлення і розслідування фактів ухилення від сплати податків і податкових махінацій покладено на Фінансову гвардію Румунії, яка підпорядкована Міністерству економіки і фінансів³⁴.

³² Європейський досвід організації системи протидії економічній злочинності. Аналітична записка. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1106/> (дата звернення 13.02.2024).

³³ Presentation by Brigadier-General Walter Cretella Lombardo to the European Parliament (Budgetary Control Committee) Brussels. 2005. URL: http://ec.europa.eu/anti_fraud/documents/partners-press-release-2005/eu_parliament_en.pdf. (дата звернення 11.02.2024).

³⁴ Резнік О. М. Адміністративно-правові засади діяльності правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки України. : дис... канд. юрид. наук : 12.00.07. Суми, 2019. 509 с.; Положення про застосування

Третій варіант характеризується об'єднанням податкових і митних служб як правоохоронних органів у рамках однієї адміністративної структури. Таку модель мають Австрія, Велика Британія, Ірландія, Нідерланди, Португалія, Іспанія, а поза межами Європи – Південна Африка. При цьому окремі функції, наприклад щодо запобігання правопорушенням щодо податкового і митного законодавства належать до компетенції поліції³⁵.

У Великій Британії в результаті реформи правоохоронних органів у 2006 році було виділено спеціалізований правоохоронний орган з функціями контролю за фінансовими установами – Служба з протидії організованій злочинності³⁶.

У Іспанії на базі Міністерства економіки та фінансів утворено Податкове агенство (Agencia Tributaria), основними завданнями якого є : 1) управління, інспектування та збір податків, що належать державі; 2) збір доходів від імені Європейського Союзу; 3) управління митницями та запобігання контрабанді; 4) участь у розслідуванні окремих правопорушень, пов'язаних з контрабандою товарів³⁷.

В Ірландії, Нідерландах, Португалії податкові та митні служби у частині правоохоронних повноважень функціонують у рамках однієї адміністративної структури, а інші злочини в економічній сфері відносяться до компетенції поліції³⁸.

У Німеччині у складі податкових органів діє централізована правоохоронна структура – служба податкових розслідувань «Штойфа» (Steuerfahndungstelle), яка підпорядковується Міністерству фінансів Німеччини (Bundesministerium der Finanzen). До її функцій належать:

- 1) розслідування податкових злочинів і порушень порядку нарахування та сплати податку;
- 2) визначення бази оподаткування у випадках податкових злочинів, а також порядку вирахування і сплати податків;

Національним банком України заходів впливу, затвердженого Постановою Правління Національного банку України від 17.08.2012 № 346. *Офіційний вісник України*. 2012 р. № 72, С. 21.

³⁵ Європейський досвід організації системи протидії економічній злочинності. Аналітична записка. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1106/>. (дата звернення 12.02.2024).

³⁶ Лепський С. І. Зарубіжний досвід використання фінансових розслідувань у правоохоронній діяльності. *Право і суспільство*. 2014. № 2. С. 189–194

³⁷ The Tax Agency: Institutional information. URL: https://www.agenciatributaria.es/AEAT.internet/en_gb/Inicio/La_Agencia_Tributaria/Informacion_institucional/Informacion_institucional.shtml. (дата звернення 10.02.2024).

³⁸ Жердев О., Міхайліна Т. Проблеми діяльності суб'єктів забезпечення економічної безпеки держави та способи їх вирішення. *Економіко-правова парадигма розвитку сучасного суспільства*. 2019. № 3. URL: <https://studlib.org.ua/index.php/eprs/issue/view/11>. (дата звернення 10.02.2024).

3) виявлення невідомих податкових злочинів та обставин, які є основою для виникнення податкових зобов'язань³⁹.

У Бельгії та Словаччині також діє інтегрована податкова і митна структура. Однак її правоохоронні повноваження обмежені митними справами, податкові правопорушення розслідує поліція⁴⁰. Четвертий варіант організаційно-правового механізму функціонування уповноважених правоохоронних органів у сфері протидії незаконному обігу піддакцизних товарів характеризується різноманіттям суб'єктів, які мають право залучатися до такої діяльності. Так, наприклад, у Люксембурзі, Фінляндії, Франції, Чехії податковими розслідуваннями займається поліція, податкова служба здійснює тільки адміністрування податків і зборів, а митна служба має власні правоохоронні повноваження. Різниця між цими країнами полягає у тому, що в Люксембурзі та Фінляндії фінансову розвідку віднесено до компетенції поліції, а у Франції та Чехії – Міністерства фінансів.

Заслугує на увагу досвід найближчих сусідів України, які вже мають державні органи у сфері боротьби з фінансово-економічними правопорушеннями. Так, у Казахстані у 2005 році було реорганізовано Агентство з боротьби з економічною і корупційною злочинністю (фінансова поліція) у державний орган, який безпосередньо підлеглий президенту країни. Наразі фінансова поліція Киргизької Республіки є єдиним органом з виявлення, попередження, припинення, розкриття та розслідування економічних видів проступків, скоєних на території Республіки, а також посадових злочинів у сфері економіки та фінансів⁴¹.

У США діяльність правоохоронних органів максимально наближена до фінансової сфери. Так, Міністерство фінансів США поряд з класичними для фінансових відомств завданнями наділене функціями по боротьбі з фінансовими правопорушеннями та фінансуванням тероризму. У структурі Мінфіну США створені Служба внутрішніх доходів (Internal Revenue Service, IRS) з мережею підрозділів, що займаються виявленням та розслідуванням фінансових проступків і Служба з боротьби з тероризмом і фінансової розвідки. У структурі Мінфіну США створені Служба внутрішніх доходів з мережею підрозділів, що займаються виявленням і розслідуванням фінансових злочинів (IRS Criminal Investigation)⁴².

Досвід зарубіжних країн так само, як і досвід деяких держав СНД, свідчить про ефективність спеціального правоохоронного органу, який запобігає, виявляє, припиняє та розслідує фінансово-економічні право-

³⁹ Податкова система Німеччини. URL: http://www.appu.org.ua/main2/shkola_platnyka_podatkov/vse_pro_podatki/zarybizhnyu_dosvid/Germany.html. (дата звернення 10.02.2024)

⁴⁰ Європейський досвід організації системи протидії економічній злочинності. Аналітична записка. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1106/>. (дата звернення 12.02.2024).

⁴¹ Лепський С. І. Зарубіжний досвід використання фінансових розслідувань у правоохоронній діяльності. *Право і суспільство*. 2014. № 2. С. 189–194

⁴² Там само.

порушення. При цьому найбільш поширеним є функціонування зазначеного органу з безпосереднім підпорядкуванням саме Міністерству фінансів.

У США найбільшим попитом користуються програми профілактики і боротьби з економічними злочинами у взаємодії правоохоронних органів країни з державними та приватними установами охоронних і детективних бюро; характерною особливістю американського бізнесу є тенденція безконфліктного вирішення проблем у сфері економічної безпеки; конфіденційна інформація розбивається на блоки, кожному блоку присвоюється свій код, а для кожного співробітника розробляється картка-припис із переліком тих кодів⁴³.

З метою апробації кращої практики функціонування органів протидії правопорушенням у фінансово-економічній сфері, за сприяння і консультування представників країн ЄС, в Україні створено Бюро фінансових розслідувань. Це правоохоронний орган абсолютного нового формату, що стане альтернативою податкової міліції. Робота цього органу буде скерована аналітикою, так само як діяльність відповідних правоохоронних органів в країнах ЄС та ОБСЄ. Це стане можливим завдяки запровадженню нової для України сучасної моделі правоохоронної діяльності ІЛР (Intelligence Led Policing). Застосування низкою країн ЄС ІЛР-моделі дозволило забезпечити більш ефективне й результативне управління національними правоохоронними органами цих країн. Модель ІЛР ставить кримінальний аналіз в центр правоохоронної діяльності та прискорює прийняття рішень в більшій мірі, ніж інші сучасні моделі поліцейської діяльності. Головна мета ІЛР-моделі – надати державі інструменти для підвищення професіоналізму правоохоронних органів, якості та ефективності їх діяльності, оптимізації використання наявних ресурсів, що сприятиме суспільній довірі та ефективній протидії загрозам фінансовій безпеці держави. В ІЛР-моделі основна увага приділяється систематичному збиранню та оцінюванню інформації за допомогою чітко прописаного аналітичного процесу, в результаті якого дані перетворюються на стратегічні та робочі аналітичні продукти, що підкріплюють фактичними даними процес прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Відтак діяльність Бюро базуватиметься на використанні власних інформаційних ресурсів, даних і відомостей з передбачених законопроектom джерел та оцінці великих масивів даних. Аналітичні процедури є безконтактними, без втручання в діяльність бізнесу. Вони спрямовані на виявлення негативних тенденцій та злочинних схем у сфері наповнення державного бюджету – при сплаті податків і зборів, а також у сфері витрачання бюджетних коштів – при розподілі та використанні державних грошей⁴⁴.

⁴³ Андрієнко В. М., Мігус І. П., Коваль Я. С. Міжнародний досвід формування державної політики у сфері забезпечення фінансової безпеки як складової національної безпеки. *Демократичне врядування*. 2017. Вип. 20. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2017_20_7. (дата звернення 10.02.2024).

⁴⁴ Беззуб І. Проблеми та перспективи створення Національного бюро фінансової безпеки в Україні. *Громадська думка про правотворення*. 2018. № 7 (151). С. 6–13.

Вважаємо, що на часі формування в структурі цього новоствореного органу спеціальних підрозділів, діяльність яких би стосувалася профілактики адміністративних правопорушень у фінансово-економічній сфері, нейтралізації негативних чинників, що впливає на цю сферу.

Слід констатувати, що вагома робота щодо протидії адміністративним правопорушенням у фінансово-економічній сфері здійснюється суб'єктами профілактики злочинної діяльності фінансово-економічного характеру. Це здійснюється в рамках процедур фінансових розслідувань, на основі яких розробляються заходи щодо нейтралізації чинників, що впливають на деліктну поведінку у фінансово-економічній сфері. Також у таких країнах (США, Канада, Велика Британія) фінансові розслідування здійснюються правоохоронними органами та службами суб'єктів господарювання (спеціалізованими підрозділами підприємств та банків, а також компаніями, що надають консалтингові послуги).

У Франції власники промислово-торгівельних та фінансово-кредитних установ формують системи безпеки через створення власних або залучення підприємницьких детективно-охоронних агентств; працівники служб безпеки проводять моніторинг міри ризику інформаційної діяльності; розробляють способи протидії та мінімізації широкого спектру загроз і небезпек французькому бізнесу⁴⁵.

Слід адаптувати в Україні досвід широкого залучення суб'єктів господарювання та громадськості до профілактики адміністративних правопорушень у фінансово-економічній сфері. У таких умовах надзвичайно важливим завданням держави надання навчально-методичного забезпечення для таких суб'єктів, відкритість баз даних, інформаційних ресурсів, що здатні допомогти виявити потенційні делікти та повідомити правоохоронні органи про їх вчинення.

ВИСНОВКИ

Основні проблеми профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері засобами адміністративного права представлено кількома блоками, серед яких недоліки сучасної фінансово-економічної системи, різноманіття ризиків щодо забезпечення фінансово-економічної безпеки держави, динамічність їх змін; недосконалість нормативно-правової основи здійснення профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері, відсутність уніфікованих нормативно-правових актів, що визначали б особливості правових засад, завдань, видів і порядку ведення профілактичної роботи щодо фінансово-економічних деліктів; недоліки функціонування суб'єктів профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері, координації, узгодження їх профілактичної діяльності, комунікаційних зв'язків з органами державної влади, місцевого самоврядування, контролю-

⁴⁵ Андриєнко В. М., Мігус І. П., Коваль Я. С. Міжнародний досвід формування державної політики у сфері забезпечення фінансової безпеки як складової національної безпеки. *Демократичне врядування*. 2017. Вип. 20. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2017_20_7. (дата звернення 10.02.2024).

ючими та правоохоронними органами; недостатнє залучення до профілактики таких правопорушень представників суб'єктів господарювання, громадських організацій та громадян.

Використання досвіду Великої Британії, Іспанії, Німеччини та інших країн з розвинуто економікою щодо адміністративно-правового забезпечення профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері є запорукою проведення успішних реформ у цій сфері. З метою апробації кращої практики функціонування органів протидії правопорушенням у фінансово-економічній сфері, за сприяння і консультування представників країн ЄС, в Україні створено Бюро фінансових розслідувань. Вважаємо, що на часі формування у структурі цього новоствореного органу спеціальних підрозділів, діяльність яких би стосувалася профілактики адміністративних правопорушень у фінансово-економічній сфері, нейтралізації негативних чинників, що впливає на цю сферу. Слід адаптувати в Україні досвід широкого залучення суб'єктів господарювання та громадськості до профілактики адміністративних правопорушень у фінансово-економічній сфері. У таких умовах надзвичайно важливим завданням держави є надання навчально-методичного забезпечення для таких суб'єктів, відкритість баз даних, інформаційних ресурсів, що здатні допомогти виявити потенційні делікти та повідомити правоохоронні органи про їх вчинення.

АНОТАЦІЯ

В статті розглянуто зарубіжний досвід здійснення розслідування фінансових злочинів на прикладі Великої Британії, Іспанії, Німеччини та інших країн з розвинуто економікою.

З'ясовано, що система правопорушень у фінансово-економічній сфері в Україні є цілісним чітко структурованим комплексом деліктів, які стосуються створення, розподілу і перерозподілу фондів фінансових ресурсів та фінансових активів держави задля задоволення господарських потреб, реалізації публічно-правових послуг фінансово-економічного характеру, гарантування здійснення державою її функцій у сфері забезпечення функціонування системи суспільного виробництва, розподілу й обміну отриманими продуктами задля задоволення матеріальних потреб суспільства, реалізації контрольно-управлінських прав суб'єктів у сфері фінансово-економічних відносин.

У країнах ЄС розроблений та запроваджений достатньо ефективний механізм боротьби з фінансовими злочинами. Вивчення та запровадження позитивного зарубіжного досвіду є дуже важливим щодо встановлення державної моделі в регулюванні питань фінансової безпеки.

Література

1. Тихонова О. Актуальні питання профілактики фінансової злочинності. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. Вип. 1. С. 150–153.
2. Кобелько Д. М. Характеристика та види правопорушень у фінансовій сфері. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2014. № 12. С. 138–141.
3. Губенко І. В. Особливості формування системи показників фінансової безпеки національної економіки. *Науковий вісник УДІЕУ*. 2011. № 4(12). С. 55–60.
4. Орлова Я. В., Савчук В. І. Економічна безпека України та виклики сьогодення : зб. матеріалів XIII Міжнар. наук.-практ. конф. Ч. II. Київ : УДУФМТ, 2010. 250 с.
5. Гаруст Ю. В., Мельник В. І. Правоохоронні органи на захисті економічної безпеки України: адміністративно-правовий аспект: монографія. Суми : видавничо-виробниче підприємство «Мрія», 2019. С. 275–276.
6. Ключко А. М. Теоретико-прикладні засади протидії злочинам у сфері банківської діяльності в Україні: дисс. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.08. Київ, 2020. 563 с.
7. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.11.2011 № 1209-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1209-2011-%D1%80>. (дата звернення 12.02.2024).
8. Фелик В. І. Профілактика правопорушень як особливий напрям діяльності національної поліції України. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2015. Вип. 3. С. 229–232.
9. Русанюк У. Я. Профілактика адміністративних правопорушень посадових осіб органів публічного управління : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07. Львів, 2020, 257 с.
10. Стратегії розвитку Рахункової палати на 2019–2024 роки: рішення Рахункової палати від 29 липня 2019 року № 18-1. URL: <https://rp.gov.ua/upload-files/About/Strategy/Strat2019-2024.pdf>. (дата звернення 14.02.2024).
11. Пояснювальна відпустка до проекту Закону України «Про Бюро фінансових розслідувань». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/GI00232A?ap> (дата звернення 10.02.2024).
12. Стратегічні цілі діяльності. URL: <http://dkrs.kmu.gov.ua/kru/uk/publish/article/163468> (дата звернення 10.02.2024)
13. Гарасимів Т. З., Дашо Т. Ю. Правові засади взаємодії органів внутрішніх справ та інститутів громадянського суспільства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Юридичні науки. 2015. № 825. С. 121–126.
14. Податковий кодекс України : закон України від 02.12.2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. (дата звернення 15.02.2024).
15. Маслій І.В. Інституційний механізм протидії криміналізації економіки: кримінологічне дослідження : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08. Одеса, 2015. 228 с.

16. Дубовий Є. О. Адміністративно-правові засади контрольно-наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері обігу підакцизних товарів: дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07. Київ, 2021. 312 с.

17. Личенко І. О., Комарницька І. І. Використання досвіду органів влади іноземних держав щодо профілактики адміністративних правопорушень у сфері власності. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія : Юридичні науки. 2016. № 845. С. 271–278.

18. Нога, К. О., Войтко С. В. Функціонування системи електронних державних закупівель: недоліки, проблеми та міжнародний досвід. *Актуальні проблеми економіки та управління : збірник наукових праць молодих вчених*. 2018. Вип. 12. <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/24599>. (дата звернення 12.02.2024).

19. Чабан В. Електронні державні закупівлі: на шляху до інтеграції з ЄС. *Юридична Газета*. 2015. № 52 (498). С. 22–23.

20. Концепція національної безпеки Республіки Болгарія. URL: http://pda.coolreferat.com/Історія_Болгарії_частина=2. (дата звернення 10.02.2024).

21. Мельник В. І. Адміністративно-правовий статус суб'єктів забезпечення економічної безпеки держави : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2016. 215 с.

22. Європейський досвід організації системи протидії економічній злочинності. Аналітична записка. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1106/>. (дата звернення 13.02.2024).

23. Presentation by Brigadier-General Walter Cretella Lombardo to the European Parliament (Budgetary Control Committee) Brussels. 2005. URL: http://ec.europa.eu/anti_fraud/documents/partners-press-release-2005/eu_parliament_en.pdf. (дата звернення 11.02.2024).

24. Резнік О. М. Адміністративно-правові засади діяльності правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки України : дис... канд. юрид. наук: 12.00.07. Суми, 2019. 509 с.; Положення про застосування Національним банком України заходів впливу, затвердженого Постановою Правління Національного банку України від 17.08.2012 № 346. Офіційний вісник України. 2012 р. № 72, С. 21.

25. Лепський С. І. Зарубіжний досвід використання фінансових розслідувань у правоохоронній діяльності. *Право і суспільство*. 2014. № 2. С. 189–194

26. The Tax Agency: Institutional information. URL: https://www.agenciatributaria.es/AEAT.internet/en_gb/Inicio/La_Agencia_Tributaria/Informacion_institucional/Informacion_institucional.shtml. (дата звернення 10.02.2024).

27. Жердев О., Михайліна Т. Проблеми діяльності суб'єктів забезпечення економічної безпеки держави та способи їх вирішення. *Економіко-правова парадигма розвитку сучасного суспільства*. 2019. № 3. URL: <https://studlib.org.ua/index.php/eprs/issue/view/11>. (дата звернення 10.02.2024).

28. Податкова система Німеччини. URL: http://www.appu.org.ua/main2/shkola_platnyka_podatkiv/vse_pro_podatki/zarybizhnuy_dosvid/Germany.html. (дата звернення 10.02.2024)

29. Андрієнко В. М., Мігус І. П., Коваль Я. С. Міжнародний досвід формування державної політики у сфері забезпечення фінансової безпеки як складової національної безпеки. *Демократичне врядування*. 2017. Вип. 20. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2017_20_7. (дата звернення 10.02.2024).

30. Беззуб І. Проблеми та перспективи створення Національного бюро фінансової безпеки в Україні. *Громадська думка про правотворення*. 2018. № 7 (151). С. 6–13.

Information about the authors:

Комарницька Ірина Іванівна,

Doctor of Juridical Sciences, Professor,

Professor at the Department of Civil Law and Procedure

Educational and Scientific Institute of Law, Psychology

and Innovative Education

Lviv Polytechnic National University

1-3 Knyazya Romana str., 19th Corps, Lviv, 79000, Ukraine